

УДК 349.22-057.34

А. М. Аргунова, здобувач Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України

Підвищення кваліфікації працівників Міністерства доходів і зборів України

У статті аналізується система підвищення кваліфікації, яка діє у Міністерстві доходів і зборів, а також в її територіальних органах. Досліджені повноваження територіальних органів та їх посадових осіб у сфері підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

Ключові слова: *державна політика, податкові органи, митні органи, підвищення кваліфікації, Податковий кодекс України, Митний кодекс України.*

Вітчизняні реалії, пов'язані із входженням України у світовий господарський простір, вимагають розробки наукових теоретичних основ і практичних рекомендацій щодо формування ефективної системи органів, яка б сприяла гармонійному розвитку суспільства та підвищенню добробуту нації.

Існуюча в Україні система контролюючих органів заснована на базі командно-адміністративної системи, митний та податковий контроль має формальний та політичний характер, що, у свою чергу, негативно впливає на розвиток країни. А проблема дублювання органами функцій та повноважень один одного та їх нераціональне поєднання зумовили необ-

хідність реформування системи. Найбільша кількість скарг від підприємців в Україні надходить стосовно діяльності саме податкових та митних органів.

Проте ефективність діяльності того чи іншого органу залежить не від його структури та підпорядкованості, а від кадрового та матеріально-технічного забезпечення, а також компетентності осіб, які тут працюють.

Питання професійної підготовки працівників були предметом дослідження І. А. Зязюна, Ф. І. Перегудова, А. І. Процевського, Є. З. Разумова, М. І. Ануфрієва, Т. Г. Грици, О. Н. Ярмиша, О. М. Ярошенка та ін. Але навіть з урахуванням всього теоретичного матеріалу, який був одержаний у ході досліджень, серед науковців і досі немає єдиного підходу до розуміння самого поняття «підвищення кваліфікації».

Метою статті є аналіз чинної системи підвищення кваліфікації працівників Міністерства доходів і зборів та їх територіальних підрозділів.

Існує певна відмінність точок зору щодо трактування і розкриття суті поняття «підвищення кваліфікації». Деякі науковці визначають його як поглиблення й розширення особою знань, удосконалення умінь і практичних навичок у загальному масштабі або у межах професії та спеціальності, які вже має працівник. Прикладом цього підходу є таке визначення: «Підвищення кваліфікації – навчання працівників з метою підняття рівня їх кваліфікації за професією (спеціальністю), яку вони мають» [11, с. 230].

Представники іншої точки зору розглядають поняття «підвищення кваліфікації» як процес навчання в інститутах, на факультетах і курсах підвищення кваліфікації з метою оновлення й поповнення знань відповідно до вимог науково-технічного прогресу і завдань підвищення ефективності виробництва. Представниками такого підходу є, наприклад, С. В. Ківалов та Л. Р. Біла, які визначають підвищення кваліфікації державних службовців як «навчання з метою оновлення та розвитку умінь і знань, необхідних для ефективного вирішення завдань професійної діяльності на державній службі» [1, с. 252].

На думку В. С. Венедиктова, М. І. Іншина та М. М. Клемпарського, «підвищення кваліфікації – це безперервний процес формування знань та вмінь, який не залежить від часу, умов праці і характеризується відповідними якісними змінами, адже навіть випускник вищого навчального закладу, тобто молодший спеціаліст, у перші дні своєї праці об'єктивно потрапляє в такі умови, коли він повинен постійно підвищувати свою кваліфікацію, що ще раз підтверджує принцип безперервності у процесі підвищення кваліфікації» [4, с. 102].

Підсумовуючи вищезгадане, можна визначити, що підвищення кваліфікації – це такий вид навчання, який передбачає послідовне оволодіння новими знаннями та вдосконалення професійної майстерності на основі передових сучасних досягнень науково-технічного прогресу та позитивного практичного досвіду в межах обраного фаху.

Міністерство доходів і зборів України виникло відносно недавно. Так, згідно з Указом Президента України від 18 березня 2013 р. № 141/2013 «Про Міністерство доходів та зборів України» [9] це єдиний орган, який є правонаступником Державної податкової служби України та Державної митної служби України і відповідно до покладених на нього завдань здійснює:

1) формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізацію єдиної державної податкової, державної митної політики, а також боротьбу з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, здійснює в межах своїх повноважень контроль за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів;

2) формування та реалізацію державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;

3) формування та реалізацію державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьбу з правопорушеннями при застосуванні законодавства з питань сплати єдиного внеску;

4) формування та реалізацію державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установлений законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів.

Цілком очевидно, що для забезпечення належного та дієвого функціонування Міністерства доходів і зборів України (далі – Міндоходів), а також його структурних підрозділів слід докласти зусиль до добору висококваліфікованих кадрів та забезпечити своєчасне підвищення їх кваліфікації.

У зв'язку із цим була прийнята низка нормативно-правових актів, покликаних детально урегулювати це питання. Проаналізуємо більш детально деякі з них.

По-перше, зазначимо, що відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. № 3723 [6] постійне вдосконалення організації своєї роботи і підвищення професійної кваліфікації є серед інших основним обов'язком державних службовців. Згідно з ч. 2 ст. 29 цього ж Закону державні службовці підвищують свою кваліфікацію постійно, у тому числі через навчання у відповідних навчальних закладах, як правило, не рідше одного разу на п'ять років. Результати навчання і підвищення кваліфікації визначено як одну з підстав для просування по службі. Новою редакцією Закону України «Про державну службу» від 17 листопада 2011 р. № 4050 [7] (вводиться у дію з 1 січня 2014 р.) у ч. 4 ст. 30 встановлено новий, коротший строк для чергового підвищення кваліфікації, а саме: підвищення рівня професійної компетентності державних службовців проводиться в разі потреби, але не рідше одного разу на три роки.

По-друге, що стосується фахівців з державної митної справи, то основні засади професійної освіти та науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи містяться у главі 80 Митного кодексу України [2]. Відповідно до ст. 575 цього Кодексу система професійної освіти у сфері державної митної справи включає: 1) підготовку фахівців з вищою освітою; 2) пе-

репідготовку працівників органів доходів і зборів; 3) підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів; 4) підвищення кваліфікації працівників органів доходів і зборів; 5) організацію навчання працівників органів доходів і зборів без відриву від роботи.

У статті 550 Митного кодексу у редакції Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 4 липня 2013 р. № 405 [5] передбачено, що з метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з державної митної справи, а також проведення наукових досліджень у сфері забезпечення митних інтересів України в системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, можуть створюватися спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа.

По-третє, щодо посадових осіб контролюючих органів маємо зазначити таке. Відповідно до п. 6 ст. 342 Податкового кодексу України [3] правовий статус посадових осіб контролюючих органів, їх права та обов'язки визначаються Конституцією України, цим Кодексом та Митним кодексом України, а в частині, що не регулюється ними, – Законом України «Про державну службу» та іншими законами (у редакції Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 4 липня 2013 р. № 404). Таким чином, незважаючи на відсутність у Податковому кодексі України прямо встановленого обов'язку для посадових осіб контролюючих органів щодо підвищення кваліфікації, тим не менш такий обов'язок зберігається за ними на підставі відповідних положень Закону України «Про державну службу». Проте зауважимо, що на законодавчому рівні порядок підвищення кваліфікації посадових осіб контролюючих органів не врегульовано.

Важливу роль у вирішенні питання щодо забезпечення висококваліфікованими працівниками Міндоходів і його територіальних органів відіграє постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 229 «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» [10]. У цій постанові за-

значалось, що центр підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології Держмитслужби було реорганізовано шляхом приєднання до Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів, який є територіальним органом Міністерства доходів і зборів України та як спеціалізований митний орган з питань підвищення кваліфікації фахівців та кінологічного забезпечення входить до структури Міндоходів.

Відповідно до цієї постанови був затверджений наказ Міністерства доходів і зборів від 29 травня 2013 р. № 133 «Про затвердження Положення про Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів та Положення про Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень Міндоходів» [8].

На Департамент покладалися такі завдання, пов'язані з підвищенням кваліфікації працівників:

1) організація, здійснення та моніторинг спеціалізованої підготовки посадових осіб та інших працівників територіальних органів Міндоходів шляхом залучення відповідних спеціалістів, а саме:

підвищення кваліфікації посадових осіб територіальних органів Міндоходів за професійними програмами, у тому числі підвищення кваліфікації вперше прийнятих на державну службу, а також у разі потреби перед або за результатами чергової атестації;

підвищення кваліфікації посадових осіб та інших працівників Міндоходів та його територіальних органів за програмами тематичних постійно діючих і короткотермінових семінарів, тренінгів, спеціалізованих короткострокових навчальних курсів з іноземних мов тощо;

спеціальна підготовка посадових осіб й інших працівників територіальних органів Міндоходів зі здійснення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, застосування технічних засобів митного контролю, ідентифікації культурних цінностей, виявлення суб'єктів, схильних до пору-

шення митних правил, за допомогою оперативної психології тощо;

2) впровадження, розвиток та супроводження програмно-інформаційних комплексів: дистанційного навчання, тестування агентів з митного оформлення, електронного навчально-методичного кабінету, професійно-психологічного добору, ідентифікації культурних цінностей тощо.

Відповідно до покладених на нього завдань Департамент також:

– бере участь у професійному, психологічному доборі кадрів для проходження служби у територіальних органах Міндоходів;

– у межах повноважень Департамент бере участь у:

а) проведенні перевірок діяльності територіальних органів Міндоходів;

б) контролі рівня професійних знань посадових осіб та інших працівників територіальних органів Міндоходів;

– розробляє та створює за напрямками діяльності систему навчально-методичного забезпечення для усіх видів та форм підвищення кваліфікації;

– надає навчально-методичну та практичну допомогу територіальним органам Міндоходів з питань організації професійного навчання без відриву від роботи;

– організовує, проводить та бере участь у міжвідомчих, всеукраїнських та міжнародних змаганнях спеціалістів-кінологів;

– співпрацює з навчальними закладами, міжнародними організаціями, державними установами та органами виконавчої влади, територіальними органами Міндоходів, кінологічними службами України та зарубіжних держав у межах наданих Департаменту повноважень;

– організовує, проводить та бере участь у науково-методичних і науково-практичних конференціях, семінарах, курсах, тренінгах, виставках, обміні досвідом та в інших заходах.

Головою Департаменту є директор, який, у свою чергу, виконує такі обов'язки:

1) добір та розстановку кадрів, формує кадровий резерв на відповідні посади;

2) призначає на посади та звільняє з посад керівників структурних підрозділів, працівників Департаменту, крім тих, які призначаються на посаду і звільняються з посади в іншому порядку, присвоює їм ранги державних службовців, спеціальні звання, приймає рішення щодо їх заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності;

3) організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Департаменту.

Не слід забувати також про заклади, які спрямовують свою діяльність на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників Міністерства доходів і зборів.

Сьогодні до системи перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової сфери належать три підпорядкованих заклади післядипломної освіти:

– центр перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів органів Державної податкової служби України (м. Київ);

– Інститут післядипломної освіти Національного університету ДПС України (м. Ірпінь);

– Державне підприємство «Центр професійного навчання» ДПА України (смт Козин).

У системі митних органів підвищення кваліфікації варто виокремити такі:

– Академія митної служби України (м. Дніпропетровськ);

– Центр підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології Держмитслужби (м. Хмельницький).

Таким чином, адміністративно-правова реформа мала на меті досягнення європейського рівня податкового та митного контролю. До того ж політика об'єднання в одному органі податкових, митних органів, а також функцій збору соціальних платежів має місце у багатьох організаціях економічного співробітництва та розвитку. Позитивним в об'єднанні органів є те, що така реорганізація сприятиме економії бюджетних коштів, тобто дозволить зменшити витрати на утримання органів, адже майже 3 % витрат державного бюджету становлять витрати на функціонування ДПС та ДМС.

Однак чинне законодавство потребує доопрацювання. Оскільки в Міндоходів так і не видано наказу, який регулював би питання, що виникають під час підвищення кваліфікації працівників, на практиці бачимо таку ситуацію. Більш детальну регламентацію містять положення, що регулюють питання підвищення кваліфікації працівників митної справи, зокрема: статті 550, 575 Митного кодексу України. У свою чергу, законодавчої бази, яка б детально регулювала питання, пов'язані з підвищенням кваліфікації працівників податкового сектору, немає ані в чинному Податковому кодексі України, ані в наказах чи розпорядженнях Міндоходів.

Отже, вважаємо за необхідне доповнити Податковий кодекс України положенням, яке б детально регулювало порядок підвищення кваліфікації працівниками податкового сектору, або ж видати відповідний наказ Міндоходів, що вирішило б це питання.

Список використаних джерел

1. Державна служба в Україні [Текст] : підручник / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. — Одеса : Юрид. літ-ра, 2003. — 368 с.
2. Митний кодекс України [Текст] : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2012. — № 44—45; 46—47; 48. — Ст. 552.
3. Податковий кодекс України [Текст] : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755 // Відом. Верхов. Ради України. — 2011. — № 13, № 13—14, 15—16, 17. — Ст. 112.
4. Організаційно-правові засади професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ України [Текст] : наук.-практ. посіб. / В. С. Венедиктов, М. І. Іншин, М. М. Клемпарський та ін. ; за заг. ред. В. С. Венедиктова. — Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. — 212 с.
5. Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи [Текст] : Закон України від 4 липня 2013 р. № 405 // Офіц. вісн. України. — 2013. — № 60. — Ст. 2135.
6. Про державну службу [Текст] : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723 // Відом. Верхов. Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
7. Про державну службу [Текст] : Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4050 // Відом. Верхов. Ради України. — 2012. — № 26. — Ст. 273.
8. Про затвердження Положення про Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів та Положен-

- ня про Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень Міндоходів [Електроний ресурс] : наказ М-ва доходів і зборів України від 29.05.2013 № 133. — Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/pro-minrd-ukraini/struktura-/spetsializovan-departament-ta-org/spetsializovana-laboratoriya-z-pitan-e/normativna-baza-sled-/print-62789.html>.
9. Про Міністерство доходів і зборів України [Текст] : Указ Президента України від 18.03.2013 № 141/2013 // Офіц. вісн. України. — 2013. — № 22. — Ст. 739.
 10. Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів [Текст] : постанова КМУ від 20.03.2013 № 229 // Відом. Верхов. Ради України. — 2013. — № 28. — Ст. 9.
 11. Управління персоналом [Текст] : навч. посіб. / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук. — К. : Кондор, 2003. — 296 с.

Стаття надійшла 21 липня 2013 р.

А. М. Аргунова

**Повышение квалификации работников
Министерства доходов и сборов Украины**

В статье проведен анализ и рассмотрена система повышения квалификации, которая сейчас действует в Министерстве доходов и сборов, а также в ее территориальных органах. Исследованы полномочия территориальных органов и их должностных лиц в области подготовки, переподготовки и повышения квалификации работников.

Ключевые слова: *повышение квалификации, государственная политика, налоговые органы, таможенные органы, Налоговый кодекс Украины, Таможенный кодекс Украины.*

A. M. Argunova

**Ministry of Revenue and Duties
of Ukraine employees' qualification raising**

The current ukrainian regulatory agencies system established on the basis of the administrative-command system. Customs and tax control have formal and political nature, what, in turn, negatively effects on the development of the country. And the problem of doubling of each other's bodies' functions and powers and theirs irrational combination caused the necessity to reform the system. The largest number of businessmen's complaints in Ukraine deal with tax and customs bodies' activity.

However, the effectiveness of the activity of such body depends on not only its structure and subordinations, and on its personnel and material support and also on the competence of the bodie's work stuff.

The article provides a detailed analysis and reviews of the training system, what currently operates in the Ministry of Revenue and Duties of Ukraine, also its territorial bodies. Raising of qualification is a programme that requires consistent gaining of new knowledge and improvement of professional skill on the basis of advanced achievements of scientific and technical progress and positive practical experience in the chosen profession.

Examined the powers of territorial authorities and their officials in the training, retraining and advanced training of employees.

It is proved that the law in force requires revision. Whereas there is no legal act in Ukraine, what would regulate in detail the issues arising during the training of employees. More detailed regulations contain in provisions that regulate the issues of improvement of qualification of customs' stuff, namely. In turn, the legislative base, which would regulate in detail the issues concerning with the improvement of stuffs' qualification is absent.

So, we consider it's necessary to supplement the Tax code of Ukraine with a provision what would regulate in detail the procedure of stuffs' professional qualification in the tax sector, or publish the act what would solve this issue.

Keywords: *raising of qualification, state policy, tax bodies, customs bodies, Tax code of Ukraine, Customs code of Ukraine.*